

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԱՐԻՍ

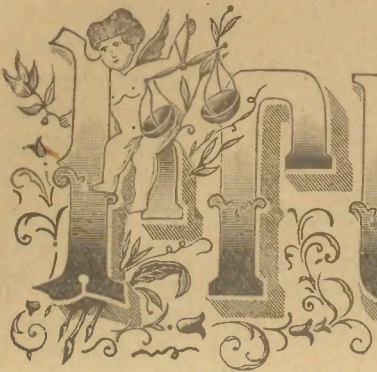
Տարեկան . . 12 Ձր.
Վեցամսեայ . . 6 "

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու թիւ մեկ ծրարով
Տարեկան . . 14 Ձր.
Վեցամսեայ . . 7 "

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2,60 Տօլար
Վեցամսեայ 1,50 "
ԿԱՆԵՆԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՍՏԷ

Rédaction du journal

„Ipravounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

Գրոցիւնք եւս
չեմ տրոցիր

Երանցիկան տոդր
20 ւանդիւ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՐԻ
ԹԻԱՊԱՐՏԻ

II. Խատորը . իսկ Բ. Խատորին՝ որ առաջինին գրեթէ կրկին մեծորիւնը կոռնեայ, մեծ մասը տպագրուած է .

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐԻՆ ԳԻՆԸ 2 ՅՐԱՆՔ

Բ. Խատորին յրանաչին վերջ գինը պիտի առնուենք . քայց որունք որ կանուխ եւ աժան ստանայ կոռնեայ, միւսին յառաջիկայ Յունուարի կէսը 2 Ֆրանք մեզ դրկելու են, վստահ ըլլալով թէ Առաջին Խատորը անմիջապէս կը ստանան եւ ինչ աչնքան ոչ :

10 օրինակի դրամ դրկողը 11 օրինակ կը ստանայ .

II. Երկնեան տօներու պատճառով յառաջիկայ չորեքշաբթի «Իրաւունք» չպիտի հրատարակուի :

ԱՄԱՆՈՐ

Սիրելի իմ Հայկազնիկ

Վաղը նոր տարի է, կազմող է, վաղը այն օրն է երբ մարդիկ, աշխարհ՝ իրենց ընդունած մէկ հաշուովը տարիէ մը ուրիշ տարի, հին օրէ մը նոր օր, նոր լոյս պիտի թեւակոխեն . Ժամանակի երեւակայական փոփոխութիւն մը պիտի ընդունին, հաշուելով, հիմ քրոնիկով այն օրը երբ ծնաւ Յիսուս մանուկը՝ «որ յերկիր խաղաղութիւն եւ ի մարդիկ հաճութիւն» բերաւ :

Ո՛հ, ի՛նչ ցնորք . միթէ՞ Ժամանակը օրը, Ժամը, վայրկիսն ու տարբերութիւններ կընդունին Ժամանակական տեսակէտով : Այսօր երէկուան վաղն է, երէկ՝ այսօր էր եւ այսօր՝ վաղուան երէկը ու միշտ այսպէս :

Սիրելի Հայկազնիկ, Ժամանակը հոսանք մըն է որ միշտ կընթանայ . մարդիկ այդ հոսանքին վէտէտունները, կոհակները, ալիքները, կընէջները՝ ըստ կամի եւ ըստ քմաց իրենց կեանքի երեւոյթներուն յարմարցնելով, տեսակ տեսակ յորժոյթուններու կենթարկեն եւ տարբեր ձեւեր ու անուններ տալով կը շինեն եւ կը զանազանեն օրեր, ամիսներ, տարիներ եւ դարեր : Ահա վաղը Ժամանակի այդ գլխաւոր մէկ շրջանն է : Վաղը այն օրն է նաեւ ուր համայն աշխարհ նոր տարւոյ առթիւ զիրար չնորհաւորելով պիտի ցնծան եւ ուրախանան, եւ պզտիկներ ու գեռահասներ իրենց ընծայուած խաժուռած խաղալիքներով եւ այլազան մրցիկներով պիտի խաղան եւ խրախմանան . ինչպէս որ դուն ալ քու հասակակից-

ներուդ նման պատրաստուած ես անգուստ տնջով մը կաղանդը փառաւորապէս տօնելու եւ զուարճանալու :

Բայց սիրելի իմ Հայկազնիկ, անշուշտ պիտի տխրես եւ քու ազնիւ հոգիդ սրտի վշտանայ, ու քու մանկական գեղեցիկ եւ սիրազեղ սրտիկդ պիտի ցաւի երբ յայտնեմ թէ վաղը Հայոց կաղանդը չէ, ան մեր իսկական նոր տարին չէ եւ թէ հայ մանուկները օտարին կաղանդը կը տօնեն առանց գիտնալու կամ լսած ըլլալու թէ ան մերինը չէ :

Դուն անշուշտ միտքդ պահած ես մեր նախնեաց նշանաւոր գործերու եւ գլխաւոր անցքերու պատմութիւնները, որ շատ անգամ քեզ կը պատմէին եւ դուն տղայական վառվռուն ուշադրութեամբ մտիկ կընէիր :

Հարկաւ կը յիշես այն եղելութիւնները եւ փոփոխութիւնները որ մեր հայրենիք Հայաստանի մէջ տեղի ունեցան Գրեգոր Անակեանի ձեռքով՝ որ վերջը Լուսաւորիչ կոչուեցաւ : Մոռցած ըլլալու չես երբ ամառս գաղինք Փողկայ մեր այգին եւ անկէ ձերմակ-Դարու դաշտը պտոյտի երանք՝ ուր տեղ գուն թիթեռներ կ'ունեն ծաղիկ, պուրակէ պուրակ վազվազելով կ'որհնուէին մէջէն, ակոսներէն անդին-լով ծաղիկ կը քաղէին եւ սպիտակ շուշանիկէ, կարմիր կակաչէ, կապոյտ մանիշակէ եւ դեռ հազար ու բլուր ծաղիկներէն եւ վարդերէն փնջիկներ կը կապէին . երբ Ընկուզտակու աղբիւրին գլուխը, ուռիքն տակ նստեցանք, դուն բնութեան այդ գեղեցիկ եւ օքանչիկ տեսարանէն անյագ ինծի միշտ հարցունէիր կընէիր . եւ կը հանցելը յուշատետքդ այդ օրուան քու գգացած տպաւորութիւններդ գրելու, ըսի քեզի թէ այսօր Նաւասարդ է, Հայոց Ամանորը, թէ մեր նախնիք, մեր պապերը Ժամանակին այս զուարճալի եղանակին, այս զուարթ օրը, այս հիմաւի տեսարաններու հմայքին տակ կը տօնէին

Ամանորը, մեր նոր տարին, որուն կուրար կը խառնուէր Հայոց Հայր Արամազդին, նաեւ զստեղծ սիրալի Անահիտին եւ նազելի Նունէին փառապանծ եւ փառայիղ տօները, որ կը կոչուէին Վարդապետ : Այդ վառվառ տօնին խնկալի եւ անուանալի օրը, հայերը, մանաւանդ հայ օրիորդները, կուսանք եւ հարստեք իրենց ամենալաւն պահունի շորերն հագած, վարդերով, ծաղիկներով եւ հազար տեսակ ուլունքներով պփռուած, զարդարուած եւ ծաղկազարդուած՝ կընթային յԱշտիշատ իրենց մեծ Տօնը եւ Ամանորը կատարելու, հոն զուարճանալու, պարելու եւ այս ամէն բարեաց պարզելէ Մեծ Արամազդն օրհնելու եւ խնկելու :

Բայց . . . այն օրից երբ, Լուսաւորիչ Գրեգորը Արամազդին ոսկիկուռ գահոյից սուրբ պատուամոլանները քանդեց խորտակեց եւ Աշտիշատայ նուիրական տաճարները ու փառայիղ բազմիկները հիմնադրուած կործանեց . այն օրից երբ, հայերը Մարդ Աստուած Յիսուսին գլուխ տուին, իրենց սրտերը անոր նուիրեցին եւ անոր Աւետարանը իրենց կենաց բնարան ընտրեցին . այն օրից երբ, Հայկայ օրգիք, Արաման տոհմիկը, ակամայ Մեծն Արամազդի փոխան խաչեալ Գրիգորիս սպառնացին . ո՛հ, այն օրից մեր փայլուն բաղդը մթաղնեցաւ, խաւարեցաւ . մեր յաջող ճակատագիրը իսկոյն փոխուեցաւ եւ մեր երջանկութիւնը մեղմէ իսպառ հեռացաւ . մեր կեանքի ձեւը տարբեր օրինակ ու երեւոյթ ստացաւ : Այն օրից, Նաւասարդի գեղածիծաղ առաւտին՝ մեր պանծալի ամեն բարեբաղ լի Ամանորին՝ անդրջնեղեղեղան վարդապետի խնկալառ տօնին՝ յաջորդեցին Հոռոմայ կաղանդը, Յունուարի տօնը եւ ցրտաշունչ առաւտը, մեր Ամանորին բոլորովին հակապատկեր ձմեռային մութ ու ամպամած երկինք մը : Համայն բնութիւնը տխուր ու մերկ, ծառ ու ծաղիկ, դաշտ ու դաշտիք ամբողջովին զրկուած իրենց գեղէն ու վայելչութիւնէն, մեղի, Հայոցս բնաւ հրապոյր չեն աղգել :

Սիրելի իմ Հայկազնիկ, ահա այն օրից հայը զրկուած է բնութեան բլուր հեշտանքով լի, իրեն սեպական ծաղկալի, ցնկալի եւ յիշատակելի նոր տարին վայելելէ :

Բայց դժբաղդ ճակատագիրը եւ ուրիշ շատ մը պարագաներ այսօր եւս կը զրկեն հայը մանաւկեցիկ նոյնիսկ այս ձմեռային չոր ու ցամաք կաղանդին : Ծնորհաւորութիւնը կարտայայտէ, կը ներկայացնէ վիճակ մը որ ամեն կերպով սրտի գոհունակութեան առթիւներ կընծայէ . վիճակ մը որ ուր է կերպով ուրախութիւն, հրճուանք կը պարունակէ իր մէջ : Այսօր հայը ի՞նչպէս չնորհաւորութիւններ տայ եւ ըն-

դունի երբ կը յիշէ թէ իր բնիկ հայրենիքը աւեր ու աւերակ մոլոր ու ծուրի մէջ կը թաւալի, իր սրբատեղիները ու սրբավայրերը պղծուած, կործանուած եւ օտարին ձեռքն անցած են : Երբ կը մտաբերէ իր հազարաւոր օրերը, մերկ ու անօթի, լքուած եւ անտէրունջ եւ որոնց սրտածմբիկ վիճակը եւ աղիւղորմ կացութիւնը անբարբառ բողոք կը բանայ եւ կոչում կընէ մեր մարդասիրութեան, ազգասիրութեան եւ մեր ամենէն փափուկ զգացմանց՝ արգահատիլ իրենց եւ ամեն կարելին ընել զանոնք իսպառ մահէն ու կորուստէն փրկելու համար : Երբ կը յիշէ բաղձաթիւ կտրիճները եւ երիտասարդները—վայրագ բնութեան զրգաղը զոհեր—որք բանտերու եւ մութ զնտաններու մէջ կը փոխ ու կը փճանան : Երբ կը մտածէ իր եղբայրներէն հազարաւորներու՝ բիւրասարներու՝ որք իրենց բնիկ տունէն ու տեղէն տարագրուած, փտարանդի կը թափառին ու կը դեղերին Ռուս-Թրքական սահմանագլխին վրայ . եւ աշխարհի ամեն կողմերը եւ անոնցմէ շատերը ամէն օր սովին ու մահին զոհ կընթան անխայտ վերջապէս երբ կը յիշէ այն 300,000 արեւնակիցները որք ջարդուեցան, խոզխոզուեցան ու սպաննուեցան անողորթ թշնամի մը անգութ բարբարոսութեամբ եւ այս անուր, անհեթեթ, պատմութեան մէջ նմանը չը գտնուած արեւնակիցները կատարուեցաւ մարդասէր (՝)՝ Գրիգորիսեայ (՝)՝ Եւրոպայի աչքին առջեւ որ տեսաւ ու լռեց . . .

Ա՛խ, սիրելի Հայկազնիկ, այս բոլոր ցաւալի եւ սրտամորմոք եղելութիւնները երբ կը պատկերանան ամեն հայու մտքին մէջ, ի՛նչպէս ան, նոր տարի, նոր օր ողջունէ Ծնորհաւոր ընէ :

Ո՛հ, ո՛հ, հայուն նոր տարին դեռ չէ եկած, հայուն Ամանորը դեռ չէ ծագած . հայոց կաղանդը դեռ ապագային անստուգութեան մէջ անյայտ օր մըն է . հայուն տօնն ու նաւակատիքը խափանուած է :

Երբ տեսնենք Մասիսը կրկին իր գոլութիւնը հագած եւ վեհ գլուխը բարձրացուցած . երբ տեսնենք Արաքսը իր պաւտրի քողը ձգած եւ իր պղտոր ջուրը յստակած քաղցր կը կարկաջէ . երբ տեսնենք Աւարայրի սոխակը որ միշտ կեղերիքէ, այժմ գեղեցիկ, եւ երբ տեսնենք Մայր Հայաստանը իր բազմադարեան գերութեան եւ ստրկութեան շղթաներն կոտորած, սուր ի ձեռքին ոտքի է կանգնած—Ազատած . ա՛հ այն ատեն է հայոց նոր տարի, նոր օր, նոր կեանք, նոր լոյս : Այն օր հայեր ճշմարտապէս պիտի ըսեն իրարու—

Ծնորհաւոր նոր Տարի
ԱՐՄԵՆԱԿ
Սօֆիա, 31 Դեկտեմբեր

ՕՐՈՌԱՆ ԲԱՆԱԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՆԵՑՈՒԷԼԱ

Ընթերցողները յիշելու են թէ ինչպէս, հազիւ մէկ քանի շաբաթ կայ, հարաւային Ամերիկայի հանրապետական այս փոքր Դաշնակցութիւնը յանկարծ թատրը եղաւ անկուգերման միացեալ կորովի գործունէութեան մը, որուն քիչ յետոյ իտալական կառավարութիւնն ալ պիտի գործակցէր։

Մենք ժամանակին, նոյն այս ինդրոյ ծագումին ու հետզհետէ ստացած հղերական դարձումներէն, որուն նուիրումը տեսութեան մը մէջ, ցոյց տուած էինք թէ ինչպէս անկուգերման միացեալ նաւատորմին երկու հրամատարները, երբ տեսանք թէ վէնէցուէլայի նաւապետը կը մերժէր իրենց հպատակներուն կրած զինամթերքն օրինաւորութիւնը անմիջապէս ճանչնալ ու անոնց պահանջները հատուցանել, — պաշարեցին ու բռնակոծեցին վէնէցուէլայի գլխաւոր նաւահանգիստները, անոր պատերազմական նաւերուն մէկ կարեւոր մասն ալ գրաւելով կամ ընկղմելով։

Մէկու մը համար գաղտնիք չէ թէ, չնչին նշանակութեամբ պետութեան մը դէմ՝ Եւրոպայի ու աշխարհի երկու մեծագոյն, մեծագոր պետութեանց միացած այս միացեալ գործունէութեանը ինչ որ տիրական կարեւորութիւն մը, չափահասութիւն մը բնծայի կուտար, այն ալ այս անհամաձայնութեան հանգէպ՝ Ամերիկայի Մ. Նահանգներուն ունենալիք վարմունքը, հետեւելիք քաղաքականութիւնն էր։

Յայտնի է թէ, իւրաքանչիւր անգամ որ պատահութիւնը ներկայացած է, Մ. Նահանգները չեն թերացած բովանդակ աշխարհի առջեւ յայտարարելու, հռչակելու թէ, իրենց հանրապետութեանը արտաքին աշխարհագրութեանը տեսակէտով, իրենք միշտ հաւատարիմ հետեւողները կը մնան նախկին նախագահ՝ Մոնրոյէի նուիրաբերած վարդապետութեան, որուն տրամադրութեանցը համաձայն՝ Ամերիկայի փոքր հանրապետութեանց միոյն գործերուն միջամտելու իրաւունքը և մենաշնորհը՝ Մ. Նահանգները բացարձակապէս իրենց միայն կը վերապահեն։

Այնպէս որ վէնէցուէլայի ծանօթ ինդրոյն առթիւ՝ Մ. Նահանգները փափուկ կացութեան մը հանգէպ կը գտնուէին, գծուարութիւն կրելով որոշելու թէ՛ անկուգերման գործունէութեան մէջ պէտք կա՞ր Մոնրոյէի վարդապետութեան դէմ հարուած մը տեսնել, իրաւ է, ոչ միայն Մ. Նահանգներուն՝ այլ նոյնիսկ Գերմանիոյ ու Անգլիոյ մէջ շատ շատեր խստու-

թեամբ մեղադրեցին, դատապարտեցին անգլիական ու գերմանական կառավարութիւնները, որ իրենց պահանջներուն օրինաւորութիւնը արժեքնելու համար քիչ մը չափէն աւելի փութկոտութիւն ցոյց տուեր էին։ Նոյնիսկ ոմանք ալ, տկար հակառակորդի մը դէմ ուժերու այս համախմբումին մէջ, Մոնրոյէի վարդապետութիւնը փորձելու յայտնի միջոց մը միայն տեսան։

Բայց միւս կողմէ, ինչպէս ալ ուրանալ այդ երկու պետութեանց պահանջներուն օրինաւորութիւնը, անոնց գործունէութեան կերպին մասին վերապահումներ բնական հանգիստէն կա՞ր, արդեօք պետութիւն մը, նոյնիսկ Մ. Նահանգներն ալ մէջ առնելով, որ նմանօրինակ պահանջներու աւելի կամ նուազ խորեւոր, աւելի կամ նուազ օրինաւոր ցոյցակ մը վէնէցուէլայի կառավարութեան ներկայացուցած չլլալ, այդ ամենօրեայ խռովութեանց, անկարգութեանց, ինքապիտութեանց թատր եղող երկրին մէջ։

Մանաւանդ որ, անկուգերման դիւանագիտութիւնը, գուշակելով այս ինդրոյ վերաբերութեամբ Մ. Նահանգներու արտեւորութիւնը, դիւանագիտական ճարպիկ անակնկալով մը, հրաւիրեց նոյնինքն Մ. Նահանգներու նախագահը՝ Մր. Ռուզվելտը, որ ինքն իսկ հաւանէր այս անհամաձայնութեան անկողմնակալ ու գերագոյն իրաւաբարը ըլլալ, ու անոր արգար վերջ մը տալ։

Մր. Ռուզվելտ զգաց թէ՛ այս կամակատար հրաւերով, Միացեալ Դիւանագիտութիւնը կեպով մը կուգէր ստիպել Մ. Նահանգները, որ եթէ Մոնրոյէի վարդապետութեամբ Մ. Նահանգները ամերիկեան սեւէ երկրի մը դէմ հարկաւորական պետութեան մը միջամտութիւնը չեն ուզեր թողալ, միւս կողմէ պարտաւոր ալ են միանգամայն իրենց վրայ առնել Եւրոպայի պետութեանց իրաւացի պահանջները գոհացնելու, կարգադրելու պատասխանատուութիւնը։

Այս պատճառաւ ահա Մր. Ռուզվելտ, մէկ կողմէ խոհականութեամբ ու քաղաքականութեամբ մերժելէ ետք զինքը իրաւարար կարգիւ ձգտող Անգլիոյ ու Գերմանիոյ և իտալիոյ հրաւերը, ինքն ալ նոյնքան ճարպիկ քան իր դիւանագիտական հակառակորդները, իր այս մերժումին պատճառ համարեց՝ Լա Հէյի իրաւարար գերագոյն Ատենին այս տեսակ անհամաձայնութիւնները՝ ուազ կողմնակալութեամբ կարգադրելու մէջ ունեցած բարձր ձեռնհասութիւնն ու հիղինակութիւնը։

Այդպէսով նախագահ Ռուզվելտ մէկ քարով երկու թռչուն զարկած եղաւ։ Թէ՛ ճարպիկութեամբ կրցաւ ձողապրիլ երեք պետութեանց իրեն լարած թակարդին մէջէն, ու թէ բովան-

դակ աշխարհի ու խաղաղութեան կողմնակիցներու աչքին ալ՝ շահեցաւ խաղաղութեան իրաւարար Ատենին պաշտպանելու, հովանաւորելու ձրի համարս մըն ալ։

Այժմ, քանի որ Անգլիա, Գերմանիա, իտալիա մէկ կողմէ, ու վէնէցուէլա միւս կողմէն համակերպեցան իրենց վէճը Լա Հէյի իրաւարար Ատենին վճռոյն են։

Թարկելու, կը մնայ տեսնել թէ այս Ատենին, որ կը կարծուէր թէ անգործութեան դատապարտուած էր, ինչ կերպով իր վճիռը պիտի արձակէ։

Տ. Է.

ՊՈԼԿԱՐԻՈՅ ԵԼԵԻՍՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

(Շար. նախ. քիշեմ)

Բայց դառնալով Պուլկարիոյ գրամական վիճակին եւ աչքէ անցունենք ելեւմտացոյցի հասոյթները, որոնք գրեթէ ամբողջութեամբ ուղղակի հարկերէ եւ անուղղակի տուրքերէ կը հայթայթուին։ Հետեւեալ ցուցակը կը ցուցնէ մեզի վերջին 12 տարիներու ելեւմտացոյցներուն մէջ նախատեսուած հասոյթները, որոնք առաջ կուգան ուղղակի եւ անուղղակի տուրքերէն։

Տարի	Տուրք	Բաց
90	37,380,000	13,324,000
91	39,952,000	15,893,300
92	43,762,400	16,083,000
93	41,381,000	19,182,000
94	41,942,500	25,362,000
95	35,471,100	35,032,000
96	33,777,895	34,260,000
97	33,731,145	31,808,000
98	33,836,145	32,451,000
99	33,836,145	31,951,000
00	35,294,900	35,992,000
01	38,474,000	34,192,000

Ելեւմտացոյցներուն հասոյթներուն ցուցակը բաղադրուած ծախքերուն հետ, երեւան չկելլէ որ ամեն ատեն 1890էն ի վեր, այսինքն հանրային շինութեանց յատկացեալ առաջին փոխառութեանց կնքուելու տարիէն ի վեր, Պուլկարիոյ պիւտճէն կարեւոր բաց մը կը թողու միշտ։ Այսպէս ահա վերջին վեց տարիները հետեւեալ արդիւնքը տուին։

Տարի	Բաց
1896	7,000,000
1897	5,000,000
1898	4,000,000
1899	17,000,000
1900	20,000,000
1901	9,000,000

Ուստի բնաւ դարմանալու չէ որ հողի արդիւնաբերութիւնը զարգացընելու համար եղած բոլոր ջանքերուն հակառակ, հարկատուները այսօր բեռն տակ կը ճնշուին։

Արդէն րոնք որ երկիրը հողագործութեամբ կը հանէ իր ապրուստը եւ կը վճարէ տուրքերը։ Եթէ երկու կամ երեք գէշ հունձքեր իրարու յաջորդէին եւ ժողովուրդը նեղուած, իր ծախքերը կարճելու ստիպուած, չկրնայ վճարել իր տուրքերը, ահա պիտո՞ւնէր բացով մը կը գոցուի։ Անցած յուլիսին չգահձուած զեռ 14 միլիոն ֆր. թուրք կար 1901էն մնացած։

Եթէ նկատի առնենք որ ժողովուրդին 0/0ին 72—73ը հողագործութեամբ կը պարապի եւ այս համեմատութեան

մէջ հող չունեցող եւ շատ քիչ տուրք վճարող գիւղացիներուն թիւը գրեթէ 2,400,000 կը հասնի, պիտի հասկնանք շուտով երկրին տնտեսական եւ գրամական կեանքին մէջ արդիւնաբերութեան ազդեցութիւնը։

Պէտք է աւելցնել նաեւ որ ամբողջ 9,570,000 հէքթար տարածութեան վրայ, 3,900,000 հէքթարի մօտ հողեր, որ է 0/0 40ը, անմշակ կը մնան։ Չանոնք չահագործելու համար պէտք է ճամբաներ շինել եւ արդէն եղածները բարեօրէն բայց՝ ոչ տէրութիւնը, ոչ ժողովուրդը չեն կարող ծախքերը հոգալ։

(Շարունակելի) Գ. Թ.

ԻՍԼԱՄԻ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔՆ ԱՌԵՒՐՈՊԱ

Քանի որ Եւրոպան, իր հմուտութեանը բոլոր գանձերով ու իր ազատատուութեանը բովանդակ զօրութեամբ հանդերձ՝ չկարողացաւ մինչեւ մեր իսկալին իրեն ուղի մը բանալ, մենք, Ասիոյ կորաքամակ՝ այլ միշտ յաւիտենական ճշմարտութեան խանդոտ երկրպագու ձերունքներս, կը համարձակինք մինչեւ ձեզի մօտենալ ու յայտնապէս ցոյց տալ թէ ձեզմէ ինչ կակնկալինք ու ինչ վախ ունինք։

Ձեր գիտութեանցը սքանչելիքները մեզի կը շարունակաւ յաճախ ձեր հետեւողները կարենալ լրջալու անդիմադրելի ըղձաւնով մը կը համակուինք, կէտ մը միայն մեզի կը կասեցնէ, մեզի կահաբեկ. ու այդ ձեր ընկերութեանցը բարոյական չիտթութիւնը, տենդային գրգռութիւնն է։

Ձեր մէջը կրօնքը սաստկօրէն խախտուած է։ Աստուած ձեզմէ կը հեռանայ, ու այդ ալ մեծ զոքախտութիւն մըն է։

Առանց կրօնքի, առանց Աստուծոյ՝ խաղաղութիւն չկայ, կեանք չկայ։

Հեռուէն կը լսենք որ ձեր ջիւղեռանգները յուսաւատօրէն կաղաղակեն, որ քրիստոնեաներ, մեր Աստուծոյ կարողութեան անոր օգնութեամբ փութացէք։

Այսպիսի զոքախտութիւն մը երբեք պիտի չհասնէր մեր Աստուծոյն, որ աղբիւրն է մեզն ճշմարտութեան ու սուրբ գորութեան։

Յաւիտենականը, Անսահմանը ոչ մէկ ատեն չէ ուրացուած։

Անաստուածութիւնն անդինքն է միայն այն ամպարիշտ, անագորոյն վարդապետութեանց, որոնք հողին կայսրեան ու բանականութիւնը կը մոռնալանք։

Կրօնքը, որ ձեր նախնի ժամանակներուն մէջ կը նշանակէր կապ, ու մեր մէջը կը նշանակէ պարսկ, պարսկաւարդիւն, ուղի, ընկերութիւնը կառավարող սովորութեանց ու հաւատալիքներու ամբողջութիւնն էր։ Երկնի ու երկրի բոլոր գորութիւնները, ներգաշնակօրէն միացած, կը ձեւացնէին օրէնք մը ու տիրապետութիւն մը՝ որ անվիճելի հեղինակութեամբ մը ժողովուրդին կը պատշաճէր։

Ձեր միջին դարուն ախուր թուականէն յետոյ, երբ բանականութիւնն ու իրաւունքը կոկիւնէր կանգնել, ու ձեր երկիրը փոխադրուած մեր Ասիոյ խորհրդաւոր հին վերացականութիւնները անասան վարդապետութեանց կը փոխուէին, ձեր օրէնսդրները, այդ կրկին շարժումէն անհանգիստ,

ուրիշ ելք չգտան եթէ ոչ կառավարա-
կան միութիւնը բեկանել ու երկու
նեղակ իշխանութիւններ ընդունիլ:

Ձեր երկար ու ցաւատանջ փորձերէն
ետք, ցաւով կը տեսնենք որ, նոյն-
իսկ այսօր, տակաւին կողորդէ համըն-
թաց քաղցնելու համար հիմնապէս
հակասական այս երկու իշխանութիւն-
ները: Այսպէսով, որը մարդկային
կարողութենէ գերիվեր է, որը մնա-
յուն աղբիւրն է բարոյական խռովու-
թեան, որուն աղբայր յառաջդիմու-
թիւնը դուք իսկ աշխարհի մասնանի
ընելէ չէք դադարիր:

Այս կերպ անկարգութեանց դէմ ե-
րայնաւորութիւնը համար, միակ դարման
մը միայն կը տեսնենք: ու այդ ալ ըլ-
լալու է սահմանադրութիւն մը, ան-
բողոք, պարզ, միակ, որ իր մէջը
բովանդակէ իշխանական բոլոր ուժերը
ու միակ իշխանութեան մը բոլոր գա-
սակարգներուն ազատ զարգացումին
անհրաժեշտ եղող բոլոր սկզբունք-
ները:

Այսպիսի սահմանադրութիւն մըն ալ
կարելի է հիմնել միակ սկզբունքի մը
վրայ—Աստուծոյ արդարութիւնը, ոչ
թէ այն առաջադիմական աստուածնե-
րու՝ զոր իրաքանչիւր ժողովուրդ իր
դարաշրջանին պահանջներէն հա-
մաձայն շինեց, այլ արդարութեանը
վրայ այն յաւիտեական Աստուծոյն,
որ անըմբռնելի է ու անսահման զօ-
րութիւն է, որուն անհրաժեշտութիւնը
յաւագիւլ է ամէն կրօնք, ամէն իմաս-
տասիրութիւն, կառավարական ամէն
գրութիւն:

Այդ գերագոյն սկզբունքին հեղինա-
կութեանը կը յաւելունք 124 հազար
մարգարէներու վկայութիւնը: Պիտի
խնդաք այս խորիմաստ տեսութեան
վրայ, որ ձեր գիտական բոլոր հըմ-
տութեանցը այնքան կը յարմարի, այս
124 հազար թիւը ակներեւ ապացոյց
մը չէ՞ որ, բոլոր անոնք որ բերին բա-
րոյական գաղափար մը, օգտակար ու
սուցում մը, մարդկութեան բարեբա-
րութիւնը, այս սուրբ դասակարգին մէջ
մուտ կը գտնեն:

Այս թուով, յայտնութիւնը կը
դադրի բնարեւել ժողովուրդի մը ա-

ռանձնաշնորհը ըլլալէ. ճշմարտու-
թիւնը կը յայտնուի բոլոր ժողովուրդ-
ներու քով ու երկարագունտի բոլոր
կէտերուն վրայ:

ՇԵՅԱ ԱՊՏԻԼ—ՀԱՔ ՊԱՂՏՍԻ
(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆէխումէ (Վերին Եգիպտոս) Տ.
Մարգիս Յովսէփեանի նախաձեռ-
նութեամբ հետեւեալ հանգանա-
կութիւնը եղած է ի նպաստ
թրքոստան սահմանադրութեան վրայ
գտնուող տարաբար հայ գաղթա-
կաններուն:

Տիար Գրիգոր Յովսէփեան	2.50
» Սարգիս Յովսէփեան	2.50
Տիկին Ինգոս Յովսէփեան	1.25
Տիար Սիհրան Մէլէքիսեան	2.50
» Ստեփան Սանտալճեան	2.50
» Եղիա Թէրզեան	2.50
Բարեսէր Ոմի	2.50
	16.25

Այս գումարը ստացած է հան-
գանակիչ Յանձնախմբի տեղւոյս
Գանձապետը: Այս առթիւ կը
յայտարարենք թէ՛ հանգանակու-
թեան արգիւնքը իր նպատակին
հասցնելու համար, Յանձնախմբը
իր ըրած դիմումներուն որոշ պա-
տասխանը տակաւին ստացած չըլ-
լալով, դրամը դեռ չէ զրկած,
բայց հաւանականաբար քանի մը
օրէն կստանայ սպասուած պատաս-
խանը: ուստի որոնք որ կը փափա-
քին նոյն հանգանակութեան մաս
նակցիլ, կրնան իրենց նպաստը
զրկել Գանձապետին սա հասցէով:

Տեսարք Եղիարք Սահարաձեւ
Վառնա

— Ժամհարեանի սպանման տգ-
լած սարսափը յարմար առիթ սե-

պելով երկու ծանօթ քոստներ կա-
ղանդէ՞ք հաւաքել ելած են հայ
վաճառատուններէ. ոմանք տէֆի-
պէլաի համար անոնց բերանը մէյ-
մէկ պատառիկ նետած են կըս-
ուի:

— Պէրպէրեան վարժարանի մէջ
բնագիտական ու չափագիտական
ուսմունքներու նախկին ուսուցիչ Տ.
Մարտիրոս Նալպանտեան Սըվազ-
ցի երիտասարդ մը, իր գիտական
ուսումը ժընէվի համալսարանին
մէջ կատարելագործելէ ու «գի-
տութեանց վարդապետի վկայա-
կան»ը առնելէ ետքը՝ այժմ Լոզանի
(Չուիցերիոյ) մէջ հաստատուած է
«Արեւելեան գիշերօթիկ հիմնա-
կութիւն» մը, ուր գիմող աշա-
կերտներուն իր տնօրէնութեանը
տակ ու օտարազգի ուսուցիչներու
աջակցութեամբ լեզուագիտական,
գիտական կամ տեղաբնական բարձր
դաստիարակութիւն մը կուտայ:
աւելի մանրամասնութեանց համար
գիմել Հիմնարկութեան տնօրէնին,
որուն հասցէն է. Մ. Նալպանտ-
եան Լոզան (Չուիցերիա):

— Սանասարեան վարժարանը
կարինէն խորհրդ գիտագիտելու
համար մեծամեծ դժուարութիւն-
ներ նախատեսուած ըլլալով, Պոլ-
սոյ Սանասարեանի խնամակալու-
թիւնը յարմարագոյն կը դատէ
Սեբաստիա փոխադրել վարժարա-
նը: Այս նպատակաւ Ս. Նշան
զանքին քով յարմարութիւն ունե-
ցող գիտնի մը մասին Սեբաստիոյ
առաջնորդ Տ. Պետրոս Սրբեպիսկէ
մանրամասն տեղեկութիւն ուղղուած
է:

— Պոլսոյ Մայր Եկեղեցիի նո-
րագութիւնը աւարտած ըլլալով,
կիրակի օր հանգիստաւոր բացումը
տեղի ունեցած է: Պատրիարքը և
Թաղ. Խորհուրդը մասնաւորապէս

Տ. Մանուկ Սմբատեանի տունը
երթալով, բոլոր ընտանիքը հան-
դէսին հրաւիրած են. այս ազգա-
յինը վճարած է եկեղեցւոյ նորո-
գութեան ծախքը:

— Տեղւոյս Որբախնամ ընկերու-
թեան հաշուեկշիռը ստացած ենք
ու պիտի հրատարակենք մեր յա-
ջորդ թուով: Որբախնամը իր
պաշտպանութեանը տակ առած 18
որբերուն տարեթոշակները ամ-
բողովին զրկած ըլլալէ զատ 1418
ֆր. պատրաստ դրամ ունի իր դրա-
մարկին մէջ:

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

ՆՈՐ ԵՐԴԱՐԱՆ կամ ՄՐՄՈՒՋ ՀԱՅ-
ԿԱԿԱՆ: Այս երգարանը Բ. անգամ
տպագրուելով աւելի ճոխացած տրա-
րեփոխուած է, եւ հակառակ դնոյն
աժանութեանը կը պարունակէ ուղ-
գային հին եւ նոր խիստ շատ հը-
գեր: Գին 1 Ֆր.

ՆԷՏԱ կամ ՄԱՄԻՍ ՊԱՏՄԱՆԸ,
Պուլկարիոյ ազատութիւնէն ստալ
Պուլկար գիւղացիին Թուրքերէ կը-
րած տառապանքները ու անոնց նիստ
ու կացը կը պատկերացնէ: Շատ հե-
տաքրքրական: Գին 50 ՍԱՆԺ.

ՀԱՅՐԵՆԻԻԻ ԶՈՂԵՐ: Պատկեր մը
Տաճկահայաստանի իրական կեանքէն,
գրեց Ղ. Նահապետեան: Գին 1 Ֆր.

Այս գիրքերը տառաւոր համար
պէտք է գիմել Իրաւունքի խմբաւորու-
թեան, բոսթի ճախը 10ական
սանթիմ միատեղ զրկելով. իսկ գիր-
քերու արժէքին համար, եթէ ուրիշ
գիւրութիւններ պակսին, կ'ընդունուի
նամակագրոյ մ 10 0/0 զեղչով:

Ա. ՇԻՏԱՆԵԱՆ

(44)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՌԱՔԵԼ ԷԹԵՆՏԻՆ

— Զրպարտութիւն մը չպիտի ընէ՞ք, այլ ճշ-
մարտութիւնը պիտի խոստովանիք: Ու փոխարէնը
կ'ըրիկ գումար մըն ալ պիտի ստանաք:

— Ինչպէ՞ս:

— Կրսեմ թէ փոխարէնը կ'ըրիկ գումար մըն ալ
պիտի ստանաք:

— Երբ ես անխիղճ ըլլամ ու վատաբար զրպար-
տութիւններ ընեմ, անանկ չէ՞, գոչեց ուսուցիչը՝
սարսաղի շարժում մը ընելով:

Ո՛չ, երբ դուք աշին ըլլաք ու միայն ճշմար-
տութիւններ խօսեք ինծի, առարկեց Առաքել Է-
ֆէնտին:

— Ծշմարտութիւնն ա՛յն է զոր ըսի:

Առաքել Էֆէնտին լռեց: Ձեռքն առաւ գրիչը,
բացաւ լաշն թուղթ մը ու սկսաւ գրել:

Երբ գրածը վերջացուց,

— Դուրս ելէ՞ք, հրամայեց՝ խիստ ձայնով մը:

Ուսուցիչը հեռացաւ:

Քիչ յետոյ ներս եկաւ միջնասակ, սեւ մօրու-
քով, թաւ ու խիտ պիւնրով, փոքր ինկած այտե-
րով, վառվռուն աչքերով, վայելուչ հագուած ու
վեհ կ'հրպարանքով երիտասարդ մը, որ Վազգէնն
էր:

Առաքել Էֆէնտին իր խորթափանց նայուած-
քովը վերէն ի վար դիտեց զինքը:

— Ի՞նչ է ձեր անունը, հարցուց Առաքել Էֆէն-
տին:

— Վազգէն է, պատասխանեց երիտասարդը:

— Բանի՞ տարեկան էք:

— Բասնութը:

— Ո՛ւր ծնած էք:

— Պարսկաստանի մէջ:

— Պարսկաստանի՞ մէջ:

— Այո՛:

— Ի՞նչ է ձեր արհեստը:

— Յանձնակատարութիւն կ'ընեմ:

— Ի՞նչ ապրանքներու վրայ:

— Գլխաւորաբար քիւլպիի վրայ:

— Թիւլպիի վրայ:

— Ծիլչէ է:

— Հոս յանձնակատարութիւն ընելու պիտի յա-
ջորդե՞ք:

— Տեսնե՛նք: Եթէ չյաջողեմ, ան ատեն երկիրս
կը վերադառնամ:

— Ատոնք աղէ՛կ: Բայց լսածիս նայելով, դուք
ուրիշներուն ալ «քաղաքացի եմ» յայտարարած էք,
սխալ է:

— Կեմ գեղի ուսուցչին ըսած եմ:

— Ի՞նչ պատճառ ունէ՞ք որ այդպէս ըսե՞ք:

— Կասկածելով որ այդ ուսուցիչը չպիտի ընդու-
նէր զիս իր սենեկին մէջ, ստիպուեցայ սուտ խօ-
սելու:

— Ուրեմն քաղաքացի չէ՞ք:

— Ո՛չ:

— Առաջին անգամն է որ այս քաղաքը կու-
գայիք:

— Այո՛:

— Ո՛ւր ձերակալուեցաք:

— Քաղաքին մէջ:

— Բանի՞ օր վերջը:

— Մէկ օր վերջը:

— Ի՞նչ ամբաստանութեամբ:

— Կամբաստանն զիս թէ՛ խռովութիւններ հա-
նող մըն եմ, թէ երկրին ու կառավարութեան հա-
կառակորդ մըն եմ եւ թէ գոմիթաճիւղի պիտի
ընեմ եղբի:

— Է՛յ, սո՛ւտ է:

— Բացարձակապէս:

— Վրադ ի՞նչու դառնոյն մը կը պահէիք:

— Ծամբորդ մարդ մը առանց դառնոյնի կրնա՞յ
ճամբորդել:

— Ի՞նչու չկրնար:

— Ձէ որ Դուրտերու մէջէն կանցնէի:

— Դուրտերն ի՞նչ կ'ընեն քեզի:

— Ի՞նչ գիտնամ... կրսեն թէ վայրենի են ա-
տոնք:

— Վայրենի՞ են:

— Այո՛, այդպէս կ'ըսեն ինծի:

(Շարունակելի)

✎ Ի Խ Թ Ա Ր ✎

 Կազմեալ պետէշէնի էրան
էօտէմէֆիշ օրան ապօնէշէրիփիզին
պիշա քէէխիւր պօրձարարնը կեօն-
տէրմէշէրի րէձա օրնըր : Իշրէ եէնի
սէնէշէ կիրտիք :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ
ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ

P t h r F b U

Րուս զբոհները Զանադ Գա.
լէ պողաղներտան կէչմէլէրինն գար-
շը ինկիլթէրանն վերսիշ օլտրղը
նօթալա Պապը Ալի ճէվապ վեր-
մէյէճէք տէնիլիօր . Զիրա թիւրք
տէվլէթի մէջքիւր նօթալը պիւր
ճիտտի միւրաճաթ առտ իթմէզ
իմիյ :

— Պիր Վիեննա կազեթասընըն պէյանը իւզըն, օսմանը օրտու. սընտա մէմուրիյէթտէ պուլընան ալըմանիալը ժէնէրալարտան պիրինի թիւրը տէօպէթի Մաքէթոնիայա վալի թալին իթմէք իսթէր իմիշ. Մաքէթոնիատա մէզ. հէպ վէ միլլիյէթ ճիհէթլըրինտէն եէքտիկէրինէ մուխալիֆ օլան է. հալիտէն հիշ պիրինէ մէլլ ու թաւաֆտարլըզը պուլընմայաճագ պիր աւքէրիյէ մէմուլըն նասպ ու թաւ. յինի իլէ Պապը Ռիի սուլհ ու աւսայլիշի իպգա իտէպիլմէք իւմի. տինտէ տիր :

— Գօսօվա վալիսի Րէչատ պէ-
յին եէրինէ Սօնասթրր վալիսի
էտիպ բաշա, վէ պոնըն եէրինէ
Թրապօլուս վալիսի Հաֆըզ բաշա
Թալին օլընտըլար: Պու թէպէտ.
տիւլաթտա բուս էլչիսինին բար-
մադր վար տրր:

— Մ Զինովիէկ սօն տէֆա
Սուլթանն հուզուրընա չըգմա-
սընտա՝ Մաքէթոնիատա էլն ալը
նան թէտպիրլէրտէն մէմնուն օլ-
մատըղընը արզ իթտի. պունուն
իւզէրինէ Սուլթան զայէթ միւ-
թէէսիր օլտու։ Աւստրիա էլչիսի
տախի Բունվար Յտա հուզուրը
չահանէն չըգմասընտա աքսի օլա-
րագ մէզքիւր թէտպիրլէրտէն տօ-
լայը Սուլթանա մէմնունիյէթ պէ-
յան իթտի։ Բուսիանըն վէ Աւս-
տրիանըն չու մուպայէն Գէզեհի-
գաթը օսմանլը հիւքիմէթինի ուճ
տէրէճէ սրգյէթէ իյզա իտէյօր։

Թումն պիր պէնտի մախսուստա
Սթանպօլտան վէ Վիէննա:առն ալ-
տըղը շու պալատաքի հավատիս
էբտէն պահա իտերէք տէյօր քի,
Աւստրիա վէ Բուսիա էլիէբրինին
շու մուխալիֆ պէյաննաթընա մու-
գապիլ՝ Սուլթան Մաքէթոնիայա
պիր ալըմանիալը վալի նապ իթ-
մէքլէ պիր գուրշուն իլէ իքի գուշ
վուրմուշ օլաճագ, Եանի հէ Է տահա
գիյատէ Ալըմանիանըն թէվէտճու-
հընը գաղանձագ վէ հէմ մէղքիւր
իքի տէօվէթին թէղեթգաթընա
պիր սէթ չէքսիյ օլաճագ :

— Զանադդ ալէտէն կէյճէճք բուս

հարպ վաթորարքն թիւճար վա-
թոր պանտերասը իլէ վէ թօթըզ
կէչնճէքլերինի Պապը Ալի ինկիրի-
էլչիսինէ պէ,ան իթմիշ իսէտէ ,
ինկիրթէրա պու իզահաթա գանի
օլմայուպ , պու կիւնէ գատար
Ոթանպօլ պօղապարընտան կէչմիշ
օլան էճնէպի վաթօլար իչիւն վէ-
րիլէն մէզունիյէթլերին թէտգըգը
իլէ ուղրաշըյօր , էլ-Գանիքէ նամ
վաթօրքն ջանագգայլէտէ տուրմագ-
սըզըն՝ տօղրու կէչմէսինի էլչի իտ-
տաա իթմիշ տիր :

— Բուսմէլի վիլայէթէրէն ուսմում
մուֆէթիշի Հիւսի բաշա տէրտէսթ
իթիտիմիշ օտաղղը 150 քիշի գա-
տար իսլամ վէ խրիսթիան միւլթ-
թէհիմէրէն պիւա թէէխիր մու-
հաքէմէ օլըմնաւարընըն իգթիզա-
սընը Պապը Արիւն արգ իթմիշ ի
սէտէ, պու խոսուստա Երտըզ-
տան շիմտիլիք գաթի պիր թա-
րիմաթ վէրիւմէմիշ տիր :

ՎԷՆԵՑՈՒԷԼԱ

ՎԷՆԵԳՐԵՆԿԱՆ ՐԵԴԻՍԻՆԴԵՐ
Մ. ԳԻՍԹՐԻՈ ՍԵՆՎԷՐԵՐՆԻ ԹԵԶ-
ԻՖԵՐԵՆԻ զԱԿՈՒ ԻԹԺԻԶ ԽԻՐ :
ՇԻՍԺԻ ՎՆՇԻՆԿԻՍՏԻՆՈՒ ԻՆԹԻՍ
ԻՍԵՆԵԶ զՈՖԵՐԱՆՍՏԻՆՈՒ ՎԷՆԵԳՐԵ-
ՆԿԱ ԹԱՐԱՓՆՏՈՒՄ ԳԱՐԱԳԱՍՏԱՄԵՐ
Մ. ՍԻՆԵՐԿԱ ԷԼԻՍԻ ՎԵՐԵԿԵԼԻ
ԻՍԵՆԵԶ ԽԻՐ : ՋԱՆՆԻՅԱԼԻԱ ԿԵՐԵ,
ԿՈՒ զՈՖԵՐԱՆՍՏԻՆՈՒ ՄԵՍԵԼՆԻՆԻ ՆԱՍԸ
ԼԱ ՀԵՍԵԶԻ ՆԵԼԻԹԻ ՆԱԶԵԴԻԵԼԵ
ԻՆՎԵՐՍԻՆԻՍՏԱՆԿԱՆ ԽԻՐ :

ԲՈՒՍԻԱ ՎԷ ԱԼՄԱՆԻԱ

Րուս վե ալման տէօվէթլէյրի
պէյնինտէ եէնի թիճարէթ ահտ-
նամէսի սուհուլէթլէ թանգիմ օ-
լընճաճգ կէօրիւնիյօր : Ալմանիա
ընէ Լճնէպի մալլաքընա կէօմրիւկ-
լէրի արթըրմըշ օլմասընտան ահտ-
նամէնին թանգիմինի միւմքինսիկ
զանն օլընըյօր իտի իսէտէ , Րու-
սիա ալման պանգուարընտան պէօ-
յիւք պիր իսթիգրապ իթմէք թէ-
չէպպիւսինտէ պուլընտըղընտան
կէօմրիւքլէրին արթըրըմուքընա
պիր տէնէճէ կէօզ գաբալաճապ
տէյօրլար . պա խուսուս իմրէրա-
թօր վիլհէլմին մախտուլմը եա-
գընտա Բէթրսպուրկա կիտէճէ
կինտէն ահտնամէ մէսէլէսի տահա
սուհուլէթլէ հալլ օլընապիլէճէք
զանն օլընըյօր :

U. U. P. N. P.

Շու սօն հաֆթալարտա Աֆֆի
գանըն Մարաք էյալէթի լէհէլի-
քէլի պիր հալ քէսպ իթմիշ տիր
Ֆէս էմիրի եախօտ Մարաք Սուլ-
թանը թապիր օլընան հիւքիւմ-
տարըն վազիլէթի բէք թէհէլիքէ
տէ տիր. զիրա Պու Համարա նամ
պիր իգպալբէհէթ մահէլին իս-
լամյարըն ճէհալէթինսէն իսթի-
ֆատէ իտէրէք քէնտիսինի կէօնա
բէսուլ իլէ մուխապէրէթտէ պու-
լընան պիր ազիզ (շուրք) թանըտ-
մըյ վէ պու եօլլէ, պիր թազըմ

նիմ ետպանի իսլամ գապիլէլէրի
քէնտիսինէ պէնտ իթմիշ օլտըղըն-
տան, Մարոք Սուլթանընա գար-
չը ըսեանա ճուրաթիլ՝ պուներն
ասքերլէրինի իքի տէֆա զալէպէ
իթմակէ մուվաֆազ օլտու, Շիմ-
տի պիլթիւն Մարոք էյալէթինին
տանպալը գարրչըզ վէ գսրգուհըլ
օլմաղլէ, Ֆէստէ պուլընան գոնս-
լօսլարըն պիր գըսմը շէհրի թէրք
իտէրէք քէնտիլէրինի սէլամէթէ
չըգարմագտա տըրլար, թանճէր-
տէն ալրնան թէլէկրաֆա նազա-
րէն, Մարոք Սուլթանը Ապտիւլ
Ազիզ Ֆէս բաթիթաթընտան չը-
գուպ, ասաքիրէնին պաշընա կէ-
չէրէք, Ջէլու նէհրին քէնարա-
րընտա ասըլարը պէքլէմէքտէ տիր,
Սուլթանըն տալըսը Մուլլա Ա-
րաֆա թանճէրտէն եօլա չըգարագ
րէֆֆի ճիվարընտաքի գապիլէլէր-
տէն ասը Պու Համարայա գարչը
քէնտիսինէ եաբտըմ ալմայա կիթ-
միշ, Սուլթան պիլթիւն վալիլէրի
էմիրլէր եօլլայուպ, ասքեր վէ սի-
լաշ իսթէմիշ տիր, Ֆագութ Սուլ-
թանըն օրաուսընտա նիզամսըզ-
ըզ հիւքմ իթմէքտէ օլտըղը կիպի
ասքերլէրի քէնտի սիլաշլարընը վէ
էվազիմաթը եիւքսէք ֆիրյաթլէ
ասընա սաթարլար ըմըշ, Սուլ-
թան ինկիլթէրայա մէյլիլի օլտը-
ղը կիպի ասըյա տսսի էլ ալ-
թընտա Ֆրանսա թէշվիզ վէ եար-
տըմ իտէյօր գանն օլընբօր,

ՄԻԻԹԷՆԷՎԻՅԷ

Կէշէշկերտէ զգժհինի իմերքի
տուպ աշրգը իւն ժընէվէ գաշմըշ
օլուն Բրէնսէպ Լուիզ Անթուանէթ
վէ զգժհէսի Սաքսոնիա վէլիաճաթ
Ֆրէտէրիք Օկիւսթ պէյնինտէ
Ֆէսթիսի նիքեաճ, թէլադ (ամուսնա-
ուծութիւն) վուգը օլաճադ տըր
Բրէնս Ֆրէտէրիք զգժհէսինէ սէ-
նէվի 30,000 մաքթ թախսիս իտէ-
յօր վէ քէֆսայէթ իթմէզ իսէ 50060
մաքթա գատար էտէմէք վատ էթ-
միշ տիր Բրէնսէսին աշրգը ժի-
րոն ֆէսթիսի նիքեաճ մէսէլէսի հալլ
օլընանա տէկին մուվագաթէն մա-
շուգէսինտէն այրըմըշ տըր աք-
սի հալաէ հէր իքիսինինտէ տէր-
տէսթ օլընմասը լաղըմ կէլիր իտի-

— Հօլանտանըն Բօթերտամ շէճ-
րինին օսմանը գօնասօլսը Մ'ումճի
պէլ պօրճարընը էօտէմէտիկի սէ-
րգէպէ՛հապս օլընմըշ, վէ պիլա-
խէրէ մուհաքէմէ իթտիքտէն սօն-
րա, մահքէմէ անը մուվազպաթէն
սէրպէյթի պրրազմըշ տըր :

— Յրանստառ էնվախ ստի-
թէքեարլըզ վէ եալանճըլըզլէ ա-
լէմի տօլանտըրուպ, զաչմըշ վէ
կէչէնլէրտէ Մատրիտտէ հազայլ
էլէ վէրմիշ օլան Ումպէր Ֆամիլ-
հասընըն իսթինթագը Բարիստէ
տէվաա իթմէքտէ տիր, Պու Ֆա-
միլեանին տօլանտըրըճըլըզը սէ-
պէպլէ 10-12 պոնքէրլէր թէլէֆի
նէֆս իթմիշլէր իտի, Ումպէրթ-
լէրի պօլսոն իչիւն Յրանսա հիւ-

քիւմէթի 25,000 ֆրանք պախիշ վատ իթմիշ իտի . շիտի հիւքիւմէթ պու ագճէի Սպանիանն Ալկաթէմիա ազալարընտան պիրինէ էօտէյօր , զիրա օ ատամ Ումպէթ Ֆամիլեասընն սազլատըղլ մա հէլի հիւքիւմէթէ Կէօսթէրմիշ իտի . Յագաթ իշին թուհաֆը շուրասը տըր քի , Սպանեօլլար մէր Գումըն շու եօլտա հիւքիւմէթէ մուսվէնէթի գամազըգ ատտ իտէրէք , անըն Ալկաթէմիատան գօ . վուլմասընը իտտաա իթմիշլէր . մուխպիր իսէ քէնտիսինէ վէրիլէն 25,000 ֆրանքը ֆուգորալարա թէվզի իթմէք իսթէմիշ իսէտէ , ֆուգարալար տախի գամազըղա մուգապիլ օլան ագճէի գապուլ իթմէք իսթէմէմիշլէր :

ԹԻԻՃՃԱՐԻՅԷ

ՎԱՌՆԱ, 4 Յունուար
ԶԱԽԻՐԷ

ՊՈՒԴՆԱՅ	
Վազոն Լիպ. 57-58 հ.թթ.	9.40/10.20
Իրապա Լիպ. 53-62 հ.թթ.	9.- / 10.50
ԱՐԲԱ,	
Վազոն 100 քիւ	9.80/10.10
Իրապա 45-50 Լիպ. հ.թթ.	6.- / 6.40
ԶԱՎՏԱՐ	
Վազոն 53-54 Լիպ.	7.40/ 7.80
Իրապա	8.- / 8.40
ՅԱՍՈՒԼԻԱ 100 քիւ	18.- / 24.-
ԵՈՒԼԱՅ	
Վազոն 100 քիւ	10.80/11.-
Իրապա հէ.թթ.	5.40/ 5.50
ՄԻՍԻՐ	
Վազոն Լիպ. 56-57 հէ.թ.	7.70/ 8.-
Իրապա Լիպ. 56-57 հ.թթ.	8.- / 8.40
ՏԱՐ	

Վալոն 100 ջրիօ 9.- / 9.10
Կիւնտէ 50-60 արապա վէ 25-30
Վալոն կէմէքտէ տիր:

Վահոն մոռամէլէսի ակթուն ֆը-
րանքլէ, արապա կիւմիւլլէ: Նաթո-
լէսն 20.50 ֆրանք:

ՍԱՐԴԱՖԻՅԷ

Նաբուլէն 20.40 ֆրանք
Օսմ. լիբրաւը 22.80 ալթուէն ֆրանք

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նորածին երախաները լաւ խնամելու համար իրիստ օգտակար խրատներ պարունակող պուլկարերէն գիրք մը հեղինակած է Տօթթ. ՍԹէՖԱՆ Թ. ԲՕԲՈՎ, մասնագետ միգրացիային հիւանդոթեանց եւ ժանկաբաժնի, որ Մօնթէլէի համալսարանէն Ա. մրցանակը ստացած է եւ Պուլկարիթ մէջ իր ըստիքը պաշտօնավարութեանց համար պատշաճ անշտան ընդունած ։

ԳՐԳԻՆ ԳԻՆՆ Է 50 ՍՆԴ.

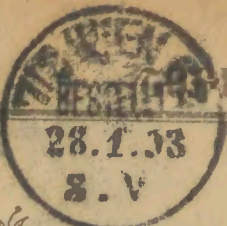
Կը ծախուի ի հեղինակին քով ու իյ .
Կէնչէվի վաճառատունը :

U 27

Քիչ թէ շատ Պուկկարիւնի ու
Նրահեւրէիի գիտակ պատանի մը հա-
զիր 18—19 տարեկան , որ մայիֆա-
թուրայի վաճառանոցներու մէջ զիւ-
րորութեան պաշտօնն ալ վարած է ,
Պուկարիոյ մէկ վաճառատան մը
մէջ գորգորութեան պաշտօնն կը միտա-
նէ , պատուաւոր երաշխաւորութիւն
դիմել խմորագործեան :

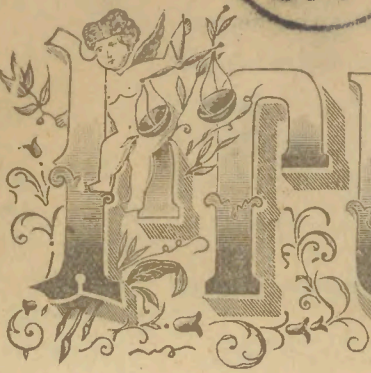
Одговорникъ Н. Драгулевъ

Щеч. на Хр. Н. Войвиковъ—Варна

ՊԱՅՄԱՆՔ

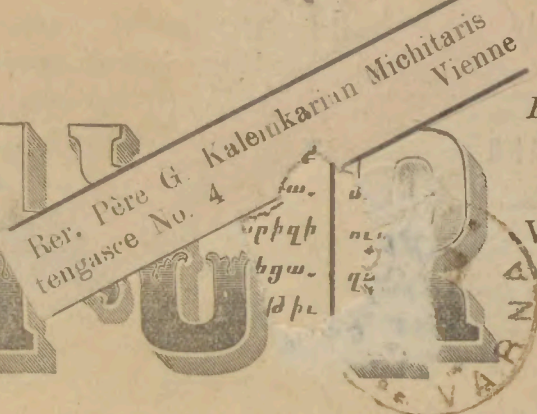
ՊՈՒԼՏԱՐԻԱ
Տարեկան . . 12 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 6 "
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Իրկու քիւ մեկ ծրարով
Տարեկան . . 14 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 7 "
ԱՄԵՐԻԿԱ
Տարեկան 2.60 Տօլար
Վեցամսեայ 1.50 "
Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ն

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

Հ Ա Ս Յ Է
Rédaction du journal
„Iraouvunk“
VARNA (Bulgarie)
Редакция
на вѣстникъ
„Иравункъ“
ВАРНА (България)

Գրութիւնք եւս
չեն տրուիր

Թանգարան տղր
20 ւանդիւր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՐ
Թ Ի Ա Պ Ա Ր Տ Ի

Ա հատորը . իսկ Բ. հատորին՝ որ առաջինին գրեթէ կրկին մեծութիւնը կոչուեալ, մեծ մասը տպագրուած է .

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐԻՆ ԳԻՆԸ 2 ՖՐԱՆԿ

Բ. հատորին յրանարկն վերջ գինը պիտի աւելցնենք . քայքայ որոնք որ կանուխ եւ ածան ստանալ կոչուեն, միւսներ յառաջիկայ Յունուարի կէսը 2 ֆրանք մեզ դրկելու են, վստահ ըլլալով թէ Առաջին հատորը անմիջապէս կը ստանան եւ ի.ն ալ ոչ այնքան ուշ :

10 օրինակի դրամ դրկողը 11 օրինակ կը ստանայ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ

Ուրախութեամբ ստացած ենք մասնաւոր նամակի մը հետ հետեւեալ շքեղ քարտէսով նամակը, որ նոյնութեամբ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն :

ՄԵՆԱՊԱՏԻ ՊԱՐՈՆ

Պատիւ ունինք Ձեզ խոնարհարար անդեկացիներու , որ մինք դիտարկութիւն ունինք 1903 թ. ամառը Բերլինում մի :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ

կազմուել :

Մեր ձեռնարկութեան նպատակը որ եւ է քաղաքական հիմունքից միանգամայն դուրի է : Մենք կամենք Գերմանիոյ մայրաքաղաքում հայ ազգի անցեալ եւ ներկայ կուտուրան , նորա ներկայիս եւ հոգեւոր արգասեաց ընդհանուր պատկերը գեղեցիկօրէն հասարակութեան ներկայացնել : Մեր ցանկութիւնն է՝ գրել գերմանական գիտութիւնն աւելի մեծ աջողութեամբ քան մինչեւ այժմ , ուսումնասիրել հայ լեզուն եւ պատմութիւնն եւ աւելի պարզ պատկերացնել մեզ՝ հայ ազգութիւնն : Ձեր ազգութեան խաղաղ կերպով ծառայել՝ այսինքն՝ Հայաստանի եւ Հայերի մասին լոկ ճշմարտութիւնն հանդէս դնել մեր միակ ցանկութիւնն է : Թէ Ձեր ազգը մի խաղաղ , հոգեւորապէս զարգացած եւ վերին աստիճանի կուտուրայի ընդունակ ժողովուրդ է՝ յօգուտ դրա գերմանացի եւ եւրոպական հասարակութեան առջեւ համոզեցողից ապացոյցներ են ընդունուել նորա աշխատանքի պատեհները եւ նորա հոգեւոր կեանքի արդասիրը , հայ պատմութեան սկզբից մինչեւ մեր ներկան :

Յուշահանգէսի ծրարը հետեւեալ բաժանումներով կը բաղկանայ :

1) Երկրի բնութիւն

Ա) Հանքեր եւ մետաղներ , Բ) Նափտայ , Գ) Բամբակ , Դ) Բուրդ , Ե) Մետաքս , Զ) Գինի եւ այլ խմիչք , Է) Զորմըդ , Ը) Կաթնային անտեսութիւն , Թ) Զինեղէն :

2) Արուեստ եւ ձեռագործ

Ա) Գեղական , Բ) Ոստայնակութիւն (կապերաներ եւն) Գ) Ոսկերչութիւն :

3) Հիւն եւ ճոր հայկակ . գեղարուեստ

Ա) Ճարտարապետութիւն եւ արձանագործութիւն Բ) Մուգիկ , Գ) Եկարչութիւն :

4) Ազգագրութիւն

Ա) Ժողովրդի կեանքը , գործունէութիւնն , բնակարանն . Բ) Զգեստը . Գ) Հոգեւոր կեանքը՝ հեքեքներ , վեպեր , երգեր եւայլն :

5) Հայ հեղինակներ

Ա) Դրամներ , Բ) Կնիքներ եւ այլն :

6) Գիտականութիւն եւ մամուլ

7) Հայկական թատրոն (բնի վրայ)

Դիտարկութիւն կայ ցուցահանգէսի ժամանակ մի շարք դասախոսութիւններ Հայերի մասին կարգաւոր , որի համար հրաւիրելու ենք յայտնի գիտնականներ եւ ուսումնասէր ճանապարհորդներ . մեր ձեռնարկութիւնն ստուար հասարակութեան համար հետաքրքրական պէտք է անենք լուստուր պատկերներ եւ լուսանկարներ ցոյց տալով : Յոյս ունինք , Մեծապատիւ Պարոն , որ Դուք պատրաստ կը լինիք մեր այս ձեռնարկութեանն օգնելու եւ թէ մենք Ձեր օժանդակութեան չնորհիւ մեր ծրարը իրաւոր չեղ կ'ըլլարդանանք :

Դրամը փոխադրուել է՝
Պէրլին , Գերման . պակզա
Պէրլին փողոց . Տք . Բ. Ռոհրպախ
եւ Տք . Պ. Խալաքեանց
Իսկ նամակներ եւ այլն՝
Տք . Պ. Խալաքեանց եւ Տք . Յ.
Յիւք , Պէրլին , փողոց Գաւթ 94
Հայ Թիւթեղում պարբերաբար հաշիւ
ենք ներկայացնելու :
նորին յարգանք
ԿՈՄԻՏԷ
Դր. Յ. Աղդրեսա
Իրանագէտ
Պրոֆ. Կ. Գիւլյան
Սրտեւապաշտ
Դր. Լեպիւտա
Տնօրէն Գերմ. Սրտեւապաշտութեան
Դր. Ռ. Լեպիւտա
Տնօրէն Շիլլեր Թատրոնի
Պրոֆ. Ռ. Պիլլեր
Սանսկրիտագէտ
Պրոֆ. Դ. Բեռլինգեր
Ազգագրական Բնկեր. Նախագահ
Պրոֆ. Ե. Մալեր
Պատմաբան
Դր. Ն. Փիլիկ
Լեզուագէտ եւ Հայագէտ
Դր. Պ. Բորքախ
Նախագահ
Բ. Խալաքեանց
Բարտուղար

(Ցուցահանգէսի գոմիթէն մեզ ուղարկած իր մասնաւոր նամակին մէջ յոյս կը յայտնէ թէ , Պաշտօնային հայերը անտարբեր չեն մտաւ «զէ՛ւ» այդ խաղաղ ու իւրաքանչեւ նշանակութեամբ արգելաւոր ցոյցը» : Եւ կը յաւելու . «Ցուցահանգէսը ապա փոխադրուելու է Պարիս , Լոնդոն , Սանթիէկո») Ծ. Խ.

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՄԷԿ ՍԵՐԱԿԱՆԻՐ

1895 յունվարի վերջը , իրիկամուտին , Ներշնչել պարստին շուրջը դրանուող զօրագուններու մէկ յիմնապետը Բանկալի թաղին մեծ փողոցէն անցաւ , ձեռքին մէջը կաթաղան մը , զարնելով բոլոր իր հանդպածներուն : Ժամու մը միջոցին մէջ , «կրցաւ սպաննել կամ վերաւորել 17 անձ , առանց որ ոստիկանութիւնը , բոլորովին բացակայ Բերլինի այս սակայն բանուկ մասէն , ամենափոքր ջանք մը ընէր զայն ձեռքազրկելու մտքով» (Կապիտ Գիւր . հայկական խոսքեր , թիւ 33) : Եղեանա-

գործը հանդարտութեամբ իր զօրանոցը մտաւ :
Ու այդ եղեանագործը Ֆէհիմ անուանով մէկն էր , զաւակը սուլթանի կաթնահրայր Իսմէտ պէյի : Անոր տեղը դրին Մուսթաֆա անուանով զինուոր մը , որ ձեռք համար դատուեցաւ ու երկու ամիսէն իր տեղը ուղարկուեցաւ , սղուոր պաշտօնով մը :
Ֆէհիմ որ այժմ 28 տարեկան է , անմիջապէս Սուլթանին սիրականներէն մէկը եղաւ : Երբ Ղանի պէյ , Նորին Վեհափառութեան (Սուլթանին) անհատական սպաննութեանցը զաւանի դահլիճը , շնորհազուրկ եղաւ ու իր կարգին սպաննուեցաւ , Ֆէհիմ իր տեղը աչքին շնորհ դտաւ ու անոր տեղը անցաւ :
Յաջորդաբար անուանուեցաւ կիսաբաժնի բաշա ու վերջապէս զօրաբաժնի զօրավար , նոր շահաստութեան մը հետեւանքով : Վերջին ռամազանի միջոցին , հրաւիրուեցաւ Պաշապ իֆրաւր ընելու , միասին Մուրատ պէյի հետ , այն մտացի ու փոփոխամիտ չէրքէզը , որ մէկ քանի տարի առաջ Ներսիս պա անցաւ , համարական վարչութեան դէմ մեծ ազմուկ հանեց ու յետոյ Պաշա վերադարձաւ : Ֆէհիմ Մուրատը տեսնելուն , սաստիկօրէն բարկացաւ ու մերժեց ընթերցուելու սեղանին վրայ մարդու մը հետ «որ յանդընած էր կեանքներու մէջ իր վեհապետը թշնամանել , ու առաւ քաղց զուանիքը շառաչեցնելով : Այս կազը անոր շահեցուց իր աստիճանն ու 200 թրքական ոսկիի պարգեւ մը . բայց Նորին Վեհափառութեան վեհանքութեանը այնքան մեծ է որ , հաւասարապէս Մուրատ պէյ ալ ընդունեց 200 ոսկի :
Ֆէհիմ իր լաւագոյն օրերուն մէջն իսկ , միայն սպաննեց կամ վերաւորեց 17 անձ , ու սակայն սքանչելապէս վարձատրուեցաւ : Կը կարծենք գիտնալ թէ , Ն. Կ. Վ. Է. պիտի չ'ոճոնայ իր բարի ծառաներէն մէկ ուրիշն ալ , որ այսօր իրեն չափազանց հաւատարիմ մնալուն համար իր հայրենակիցներէն գէշ աչքով կը դիտուի . միտքարկու համար Մ. Կապիտէլ Հանօթօն Եւրապայի մէջ իր վերջին պարտութեանը վրայ , — պարտութիւն՝ որուն նախկին նախարարին Հայաստանի կոտորածներու միջոցին ունեցած վարմունքը նպատակաւ ըլլալ կը թուի — Ապաւիլ Համիտ դիտարկութիւնը ունեցել է , կրնան , զանկա Զէքի բաշայի տեղ կը զօրաբանակի հրամանատար անուանուի . Պ. Կապիտէլ Հանօթօ պիտի չուշանար համբաւ շահելու , ինչպէս պատշաճ է , էրզրումի գերեզմանատան ու Կէլի-Կիւզանի դատական խողովակներու զաշտերուն վրայ :

(Լ. Կոնօրեկեմ)